

Мінаєв Андрій

(м. Миколаїв)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ НАПОЛЕОНА БОНАПАРТА НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

У статті проаналізовано політику Наполеона Бонапарта на окупованих територіях. Особлива увага приділяється ролі українських земель у планах імператора.

З початком Великої французької революції 1789 року, Франція опинилася в оточенні ворожих монархічних держав, які прагнули знищити новоутворену республіку. Революція – це завжди час дивовижних людських доль, саме завдяки революції лейтенант артилерії Наполеон Бонапарт став генералом, а згодом й Імператором Франції. Також Революція «створила» багатьох маршалів з отошення Бонапарта, без яких майбутні перемоги були б неможливими. Під ударами республіканських військ перша антифранцузька коаліція 1792-1797 років почала розпадатися. Інтервенція провалилася, а Франція набула нових територій. Республіканська армія блискучими перемогами довела свою перевагу над арміями європейських монархій.

Підхід до політики на захоплених територіях значно відрізнявся у різних країнах, але Наполеон Бонапарт не полишав свою концепцію створення національних держав. Якщо, італійська кампанія 1796-1797 років та створення Цизальпінської республіки, яка стала праобразом сучасної Італії, була тріумфом Бонапарта, то єгипетська кампанія 1798-1801 років стала його поразкою [1]. Як і в Італії, він сподівався знайти союзників серед пригнобленого і незадоволеного населення. Тому Наполеон Бонапарт ще з Александрії звернувся до єгипетського народу з закликком піднятися проти панування військових феодалів – беїв-мамелюків. Але, араби-фелахи і жителі міст, які становили основне населення Єгипту, були настільки необізнані та політично відсталі, перебували на такому низькому рівні суспільної свідомості, що всі заклики до боротьби вони не сприймали.

Звернення Бонапарта доводило, як були ретельно обдумані й підготовлені дії в Єгипті. Тієї ж розумністю, що свідчить про розуміння завдань, було відзначено і багато практичних заходів Бонапарта та його співробітників у Єгипті аж до відкриття Розетського каменю [2]. Також, важливим свідченням не тільки військової діяльності, а й наукової є те, що Наполеон з Франції привіз майбутній Інститут Єгипту, який включав представників усіх галузей науки: хіміків, натуралістів, медиків, літераторів та інших.

В результаті перемоги під Аустерліцем 2 грудня (20 листопада) 1805 року та завоюванні Пруссії Наполеон зосередився на підтримці німецьких князів задля того щоб сформувати додаткові підрозділи. Цікаво, що на території Пруссії Наполеон ввів "Кодекс Наполеона"[1] який скасовував кріпацтво, але воно було відновлено після звільнення російськими військами.

Іспанська кампанія 1808-1814 років відзначилася партизанськими війнами. Французькі солдати відповіли жорстким терором. Показовим є повстання Дос-де-Майо 2 травня 1808 року, увічнене художником Франсиско Гойя.

Внаслідок перемог над антифранцузькою коаліцією, територія Наполеонівської імперії охоплювала практично всю Західну і Центральну Європу. Нескореною залишилася тільки Росія, яку Наполеон вбачав своїм союзником у війні проти Англії. Але після невиконання Росією принизливого для Російської імперії Тільзитського миру 1807 року, 12 (24) червня 1812 року "Велика армія" Наполеона форсувала річку Неман та вторглася на територію Російської імперії з метою нав'язати новий мирний договір.[4]

Імператору було відомо що українці - свободолюбива нація. Він розраховував на підтримку українського народу у війні проти Росії. Активних військових дій, окрім Волинської губернії на території України не відбувалося. Проте, українські збройні формування брали участь у бойових діях з першого дня війни. Певна частина української еліти прагнула скинути царат сподіваючись, що з приходом французів буде введено прогресивне законодавство "Кодекс Наполеона"[1] й Україна стане автономною, відбудеться скасування кріпосного права. А інша частина не сприймала іноземну окупацію та виступали проти політики Наполеона. Генерал французької армії Михайло Сокольницький розробив для Наполеона Бонапарта план поділу України. Українські землі мали бути розділені на герцогства – Наполеоніди на чолі з гетьманом з оточення Бонапарта. Наполеоніда мала стати децентралізованою країною (Чернігівщина та Полтавщина стали б окремими князівствами), Правобережна частина України мала перейти під захист Варшавського герцогства, але без Волині, яка була обіцяна Австрії за допомогу у війні проти Російської імперії. [4]

Після початку окупації на зайнятій території французи встановлювали власні порядки. У містах та містечках призначалися коменданти, комісари та бургомістри. У селах господарювали фуражні загони, основним завданням яких було забезпечення військ продуктами харчування. Не були скасовані й кріпосні порядки, а подекуди панська сваволя посилилась. Солдати "Великої армії" на окупованій території здійснювали акти релігійного вандалізму: у православних храмах влаштовували стайні, розкрадали і знищували церковне майно. Тому кількість прихильників Наполеона в Україні була дуже незначною й вони не могли відігравати роль повноцінної політичної сили, а явище колабораціонізму не було масовим.

Отже, можна констатувати, що будь-яка інтервенція є загарбницькою. А плани Наполеона щодо України, швидше за все, були нереалізованими мріями французького імператора. Бажане не стало явним, як, власне і всі далекосяжні розрахунки, пов'язані зі встановленням світової гегемонії.

Література

1. Французька кампанія в Єгипті та Сирії [history-maps.com](https://history-maps.com/uk/story/French-campaign-in-Egypt-and-Syria) URL: <https://history-maps.com/uk/story/French-campaign-in-Egypt-and-Syria>
2. Розетський камінь [jnsm.com](https://www.jnsm.com.ua/h/0719Q/) URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0719Q/>
3. Цивільний кодекс Франції vue.gov.ua URL: vue.gov.ua

Місаренко Олексій
(м. Миколаїв)

ГОЛОСИ ПРО СКОРОПАДСЬКОГО: РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПОГЛЯДІВ У МЕМУАРИСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Поданий історіографічний аналіз життєдіяльності Павла
Скоропадського*

При дослідженні певних історичних подій та явищ історична наука прибігає до спогадів сучасників і учасників тих подій. В цих умовах мемуарна література, як форма висвітлення історії очима людей, причетних до якихось історичних етапів, стає дуже цінним матеріалом, що дає змогу дослідити і проаналізувати знання та досвід автора, почути їх думки та враження у ході тих чи інших подій в історії людства.

Доволі цікавим при вивченні мемуарної літератури доби Української Держави Павла Скоропадського є те, що значна кількість мемуаристів ділилися своїми працями через деякий час закінчення подій, через те, щоб дати повну характеристику побаченого через призму життєвого досвіду та об'ємного обсягу знань.

Взагалі можна виокремити дві головні групи мемуаристів: через складну ситуацію всередині Української держави та поза її межами, сформувалися ті, хто напряду мав відношення до її розвитку та діяльності, та ті, хто вставав на пряму конфронтацію з нею та мусили давати певну оцінку функціонуванню такому державному утворенню.

До першої групи належать українські політичні діячі, союзники та прихильники гетьманату, що намагалися донести суть тих чи інших подій для долі держави. В споминах людей цієї групи дуже часто зустрічається критика та ідеалізація у переміжку, адже нібито досконала Українська Держава не могла так просто програти протистояння за долю України. Як і основоположники ідеї Гетьманату так і її прибічники у своїх працях намагалися прояснити причини невдачі такої кампанії й надалі захищати свої ідеї та переконання. До списку представителів такої групи відносять завжди П. Скоропадського [1; 2], Д. Дорошенка [3], В. Липинського [4], В. Зеньківського [5], М. Могилянського [6], Д. Донцова [7], Є. Чикаленка [8].

Соціалістичне крило, як опоненти влади, в своїх напрацюваннях висвітлюватиме подібну картину. Вони мусили вказувати як на причини успіху